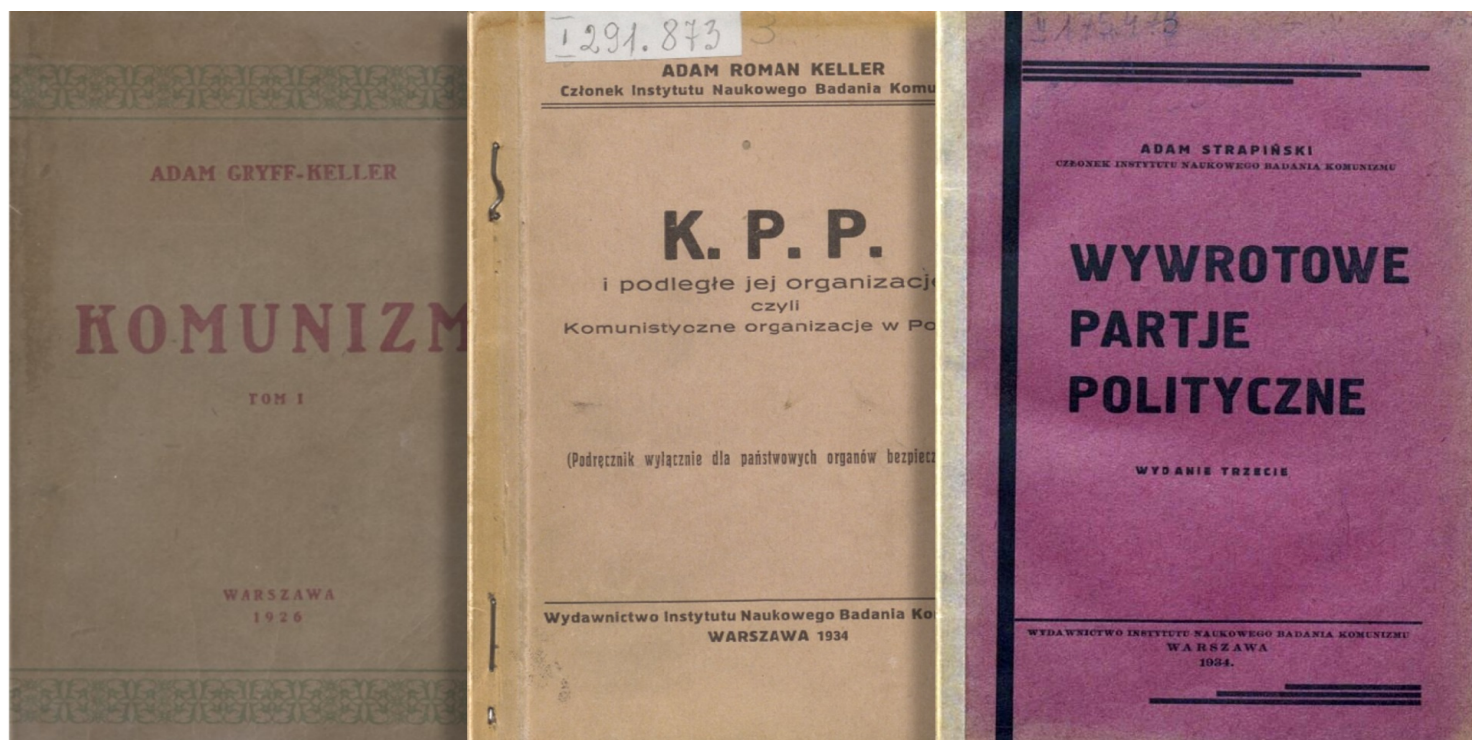

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/teksty/106933,Adam-Roman-Keller-Najglosniejszy-w-owym-czasie-tropiciel-komunistow.html>

BIOGRAM / BIOGRAFIA

Adam Roman Keller. „Najgłośniejszy w owym czasie tropiciel komunistów”

OKRES HISTORYCZNY

(1922-1939) II Rzeczpospolita

Autor: MARCIN MAJEWSKI 09.05.2024

Adam Roman Keller (Gryff-Keller) – nadkomisarz Policji Państwowej i radca ministerialny. Jeden z najlepszych teoretyków zwalczania ruchów wywrotowych w II RP. Więzień nazistowskich obozów koncentracyjnych i ofiara

komunistycznych represji.

Urodził się 20 września 1889 r. na warszawskiej Pradze. Po przedwczesnej śmierci ojca matka była zmuszona przez jakiś czas wychowywać dzieci samodzielnie. Ponieważ sytuacja finansowa była bardzo trudna, wyszła powtórnie za mąż.

„Ojczym był bardzo ostrym wychowawcą”

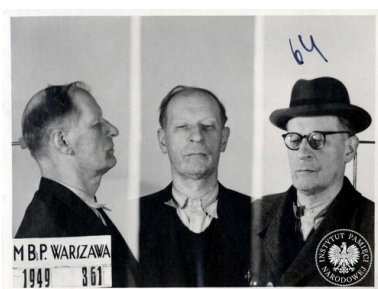
– pisał później we własnoręcznym zeznaniu Keller. Z powodu konfliktu z nim w 1904 r. został wyrzucony z rodzinnego domu i tułał się po okolicach placu Grzybowskiego.

Od socjalisty do łowcy komunistów

Ukończył Szkołę Rzemieślniczą przy ul. Złotej, następnie uczęszczał do Gimnazjum Realnego, ale został usunięty z niego za udział w antyrosyjskim strajku szkolnym w 1905 r. W tym czasie związał się z Polską Partią Socjalistyczną.

Po ukończeniu z bardzo dobrymi wynikami nauki w szkole technicznej w Warszawie, odbył praktyki w fabryce krochmalu w Suchowoli, a potem podjął pracę w Nowym Dworze Mazowieckim. Następnie wrócił do Warszawy, aby wyjechać w okolice Homla na obecnej Białorusi, gdzie podjął pracę w piapierni.

Po powrocie do Warszawy rozpoczął służbę w Milicji Miejskiej, od 1919 r. przemianowanej na Policję Państwową (PP). W 1922 r. ukończył Szkołę Nauk Ekonomiczno-Politycznych. Uczęszczał także do Szkoły Oficerskiej PP w Warszawie. W 1922 r. został mianowany kierownikiem kancelarii Ekspozytury Policji Politycznej przy ulicy Brackiej. Zajmował się zwalczaniem wykonującej polecenia Moskwy Komunistycznej Partii Polski.

**Zdjęcie sygnalityczne Adama
Romana Kellera, wykonane w
MBP w Warszawie, 1949 r. (fot. z
zasobu AIPN)**

Jesienią 1923 r. został przydzielony do rozwikłania sprawy tajemniczego wybuchu w warszawskiej Cytadeli. W wyniku potężnej eksplozji śmierć poniosło wówczas 28 osób, a rannych zostało ok. 90 ludzi. Jak pisał działacz KPP Chaim Schacht, po II wojnie światowej piszący pod nazwiskiem Roman Juryś:

„Z ramienia MSW oddzielne śledztwo prowadził podkomisarz Gryf-Keller, najgłośniejszy w owym czasie tropiciel komunistów”.

W 1927 r. został przeniesiony do Komisariatu Rządu m st. Warszawy. Następnie trafił do Wydziału Bezpieczeństwa MSW, gdzie zajmował się obserwacją i zwalczaniem ruchów wywrotowych zagrażających bezpieczeństwu państwa polskiego: komunistycznego i ukraińskiego - związanego z działającą na terenie Małopolski Wschodniej Ukraińską Wojskową Organizacją, a potem Organizacją Ukraińskich Nacjonalistów. Późniejszy naczelnik wydziału mjr Jerzy Krzymowski, przesłuchiwany po wojnie przez funkcjonariuszy Urzędu Bezpieczeństwa, zeznał:

„Keller już wtedy miał opinię pracownika najlepiej zorientowanego w zagadnieniach i sprawach komunistycznych”.

W 1936 r. Keller został naczelnikiem Wydziału Społeczno-Politycznego w Urzędzie Wojewódzkim w Krakowie, także odpowiedzialnym za kwestie bezpieczeństwa państwa, ale już rok później powrócił do centrali MSW. W 1938 r. został naczelnikiem Wydziału Społeczno-Politycznego w Białymstoku.

Zdjęcie sygnalityczne Jerzego Krzymowskiego, wykonane w MBP w Warszawie, 1948 r. (fot. z zasobu AIPN)

Z myśliwego w ściganego

Po wybuchu II wojny światowej ewakuował się do graniczącej z Polską Łotwy. W 1940 r., przed zajęciem Łotwy przez Rosję Sowiecką, powrócił do okupowanej przez Niemców Warszawy. Od 1942 r. pracował w Biurze Ewidencji Ludności lub Kart Rozpoznawczych warszawskiego magistratu, zajmując się m.in. wystawianiem dokumentów dla członków podziemia potrzebujących zniknąć lub zalegalizować się pod nową tożsamością. Uczestniczył w Powstaniu warszawskim, a po jego upadku przez pruszkowski Dulag 121 trafił do niemieckich obozów koncentracyjnych: Auschwitz i Mauthausen. Po uwolnieniu z obozu przez Amerykanów, osiedlił się w Gliwicach, pracując jako urzędnik.

Komuniści wkrótce wpadli na jego trop. Zatrzymany przez funkcjonariuszy Urzędu Bezpieczeństwa w Katowicach w maju 1949 r., został przewieziony do gmachu Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego w Warszawie, a potem trafił do więzienia mokotowskiego przy ul. Rakowieckiej. Torturowany, starał się zataić wiele szczegółów z pracy policyjnej przeciwko komunistom. W 1953 r. z zeznaniami Kellera zapoznał się stary działacz KPP i funkcjonariusz MBP płk Zygmunt Okręt, który podsumował je w następujący sposób:

„Relacja o metodach pracy Kellera na stanowisku kierownika referatu zw[iązków] zaw[odowych] w Defie na Brackiej 17 i w ratuszu w latach 1922-26 jest zakłamaną, ...Keller »dziwnym« trafem wspomina tylko informatorów z terenu związkowego chadecko-enpeerowskiego. O informatorach penetrujących lewicowy ruch związkowy – powinien znacznie więcej mówić... B[ardzo] skąpo Keller zeznaje o dość ważnym etapie swojej pracy w MSW przy boku Kaweckiego... jak zeznaje, był tylko »skromnym« urzędnikiem w referacie zw[iązków] zaw[odowych], a później »sprawozdawcą dla MSW«”.

13 kwietnia 1954 r. został skazany przez Sąd Wojewódzki m. st. Warszawy na 7 lat i 4 miesiące pozbawienia wolności za tzw. faszycyzację kraju – *de facto* obronę ojczyzny przed komunistycznymi agentami Rosji Sowieckiej. Był to i tak wyrok stosunkowo niski, wynikający po części ze sprytnej obrony i zatajenia wielu istotnych faktów podczas śledztwa.

C H A R A K T E R Y S T Y K A

sygnata karnowo KELLERA Adama s. Michała.

KELLER Adam w okresie od 1933 r. do września 1939 r. pracował w Komisji Głównej P.P. w Konstantowie, w Wydziale Bezpieczeństwa M.S.owa, w związku z oddaniem pracownictwa i likwidacją ruchu komunistycznego i narodowo-wyzwoleńczego na terenie owego kraju. Stosunek KELLERA do śledztwa był napięty.

Wyrokami Sądu Wojewódzkiego dla m. st. Warszawy z dnia 13.IV.1956 r. KELLER skazany został na karę 15 lat więzienia, do zastosowania amnestii karę zastąpiłono mu do lat 10.

Uwaga: nie wysłać do transportu bez porozumienia się z funkcjonariuszami śledztwa z tego sprawie.

Sporządził:
Oficer Śledczy M. B. P.
/-/ Adamuszek Adam kpt.

2 apr. 56.

Charakterystyka „więźnia karnego KELLERA Adama s. Michała” sporządzona przez oficera śledczego MBP kpt. Adama Adamuszka (z zasobu AIPN)

odnia

Nr.akt. IV-26.79/55

(wzrost) wzd. Nr. 3

P o s t a n o w i e n i o

Sąd Wojewódzki dla m. st. Warszawy, Wydział IV Karny

w składzie: Przewodniczący K. Ziobła
Sędziowie: J. Lichy i S. Białobł.

Przewodniczący Karol

po rozpoznaniu na posiedzeniu otwartym w dniu 8 maja 1956 r. sprawy karnej przeciwko Adamowi Kellerowi

skazał go na karę 15 lat więzienia, do zastosowania amnestii karę zastąpiłono mu do lat 10.

Wyrokiem Sądu Wojewódzkiego dla m. st. Warszawy z dnia 13.IV.1956 r. KELLER skazany został na karę 15 lat więzienia, do zastosowania amnestii karę zastąpiłono mu do lat 10.

Uwaga: nie wysłać do transportu bez porozumienia się z funkcjonariuszami śledztwa z tego sprawie.

Sporządził:
Oficer Śledczy M. B. P.
/-/ Adamuszek Adam kpt.

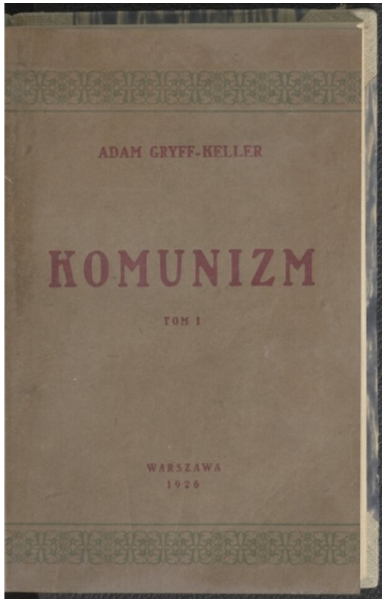
2 apr. 56.

Odpis Postanowienia Sądu Wojewódzkiego dla m.st. Warszawy z 8 maja 1956 r. o zastosowaniu w sprawie Adama Kellera ustawy amnestyjnej (z zasobu AIPN)

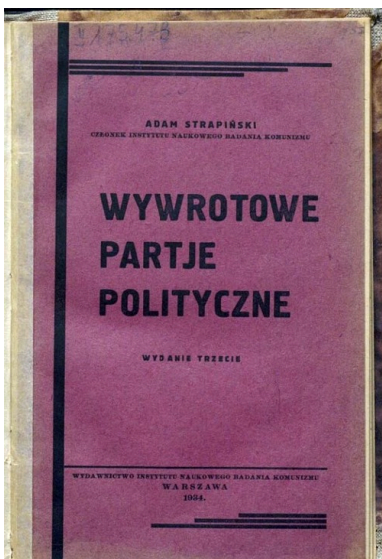
* * *

Od kwietnia 1955 r. do kwietnia 1956 r. ze względu na zły stan zdrowia, wywołany warunkami panującymi w więzieniu i stosowanymi torturami, została zarządzona przerwa w odbywaniu wyroku. Nie powrócił już do więzienia – w listopadzie 1956 r. został amnestionowany. Zmarł 18 września 1965 r. w Gliwicach.

Był autorem m.in. publikacji: „Komunizm”, Warszawa 1926, „KPP i podległe jej organizacje czyli komunistyczne organizacje w Polsce (Podręcznik wyłącznie dla państwowych organów bezpieczeństwa)”, Warszawa 1934 oraz – pod pseudonimem Adam Strapiński – „Wywrotowe partie polityczne”, Warszawa 1933 (wyd. III Warszawa 1934).

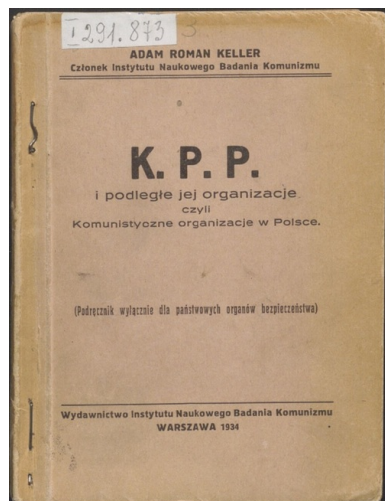

Okładka publikacji pt. „Komunizm” T. 1 autorstwa A. Kellera, Warszawa 1926 r.

Okładka publikacji pt. „Wywrotowe partie polityczne” autorstwa Adama Strapińskiego (pseudonim A. Kellera), wydanie trzecie, Warszawa 1934 r.

Okładka publikacji pt. „KPP i podległe jej organizacje czyli komunistyczne organizacje w Polsce” autorstwa A. Kellera, Warszawa 1934 r.

Więcej interesujących materiałów na profilu **Archiwum IPN**

COFNIJ SIĘ